

PRZYCHYLNÝ (72) *ai*

-chy- (68), -chi- (4).

przychylny (70), **przychylen** (2).

comp i sup (13+1) -przychylniejszy; -éjszy (1), -(e)jszy (13). *sup* nã- (1).

sg m N przychylny, przychylniejszy (17), przychylen (2); ~ (*attrib*) przychylny (3); ~ (*praed*) przychylny (8), przychylen (2); przychylny *StryjKron*, *Phil* (2), *KlonWor*; przychylen *SeklPieś*; przychylny : przychylen *BielKron* (4:1). ◊ *G* przychyln(e)go (1). ◊ *A* przychyln(e)go (8), przychylny (2). ◊ *I* przychylnym, przychylniejszym (13). ◊ *f N* przychylnã, przychylniejszã (4). ◊ *A* przychylnã (1). ◊ *I* przychylnã (3). ◊ *n N* przychylné, przychylniejszé (5); ~ [-é], -(e) (5). ◊ *pl N m pers* przychylni, przychylniejszy (7). ◊ *subst* przychyln(e) (2). ◊ [*G* przychylnych.] ◊ *D* przychylnem (1). ◊ *A m pers* przychyln(e), nãprzychylniejszé (2) *MurzHist*, *RejWiz*, przychylnych (1) *StryjKron*. ◊ *subst* przychyln(e) (1). ◊ *I m* przychylnymi (1).

Składnia comp: przychylniejszy niż(li) kto, komu itp. (8).

Sł stp notuje, *Cn s.v. skłonny*, *Linde XVI w.* (cztery z niżej notowanych przykładów); poza tym w objaśnieniu *s.v. przychylić*.

1. *Życzliwy, życzliwie usposobiony do kogoś, przyjazny; studiosus Modrz, Cn; inclinatus Vulg; benevolus Cn [w tym: komu (38)] (57)*: Abowiem gdy się do Citatelle wrocił/ iął się łtemi ktore miał naprzychylnieífz [!]/ około tyito łwei niełzczelneí rzeczy rozmawiać/ i myśl iem łwoię powiedać *MurzHist D, V; RejWiz 77*; Ten Seneká był przychylny Krześciánom/ pifał do Páwła s. lifty/ wychwalaíac żywot ciálny á cnoty przełtrone krześciánłkie. *BielKron 145, 145v; izby [dworzanin]* był trołzkę białymgłowam przychylnieyfzym niż pan Boiánowłki/ ále też záfię/ nie thák bárzo łprzyiaźliwym/ iáko/ ábo pan Kołtká/ ábo pan Myłzkowłki. *GórnDworz Dd5v*; Nie pátrż ná zacność domow/ áni ná ich grozy/ Ale kto dobrã łprãwã/ połpolnã rzecz mnoży. Temu bądż przychylnieyfza/ tego mieway w rádzie *BielSat N4v*; A Xiążę Daniło Románowic [...] Kniáziow Rułkich przeciwnych łobie/ częłciã woynã zhołdowãł y do połłufeńłtwã przywioldł/ á niktorych też w wiãrę łwoię przyiawfzy przychylnych łobie ziednãł *StryjKron 330, 568*; Ten Musthafa okrom tego ze Turczyn moraliter barzo mi się podobãł ze człowiek dobry y Oiczyznie naszey barzo przychylny *ActReg 69*; PRołzę/ kto w on czás/ mnie przychylnym będzie/ Gdy on ołtãtni Sędzia ná ład łiedzie? *GrabowSet X3v, K4; KlonWor 73; [Leop 2.Mach 14/24 (Linde)]*; bo záfię był [...] przychylen Mátyałzowi/ ktory go obiecał tákże ná tym Krolełtwie niechãć do łmierci *BielKron 1597 452*].

[*przychylny czemu: [władze miasta i świątyni radziły]* Jakoby go [*Chrystusa*] mieli zbyć stąd, Izby się nie siał jego błãd Między prostym ludem spólnym Nauce jego przychylnym *DramStp II 267*.]

przychylny ku komu, k czemu (2): prołili Rzymiańie Márká vcźnia łwiętego Piotra/ áby ty łłowã pifał ktore Piotr s. powiedał/ á łpifałfzy im rozdał ná náukę y pámięć/ y vcźynił ták. Piotr s. widząc lud ktemu przychylny/ záklãdawłfzy kołcioły/ rozdał do nich pímo łwięte ku czytãniu połpolitemu człowieku. *BielKron 142v; CzechRozm 121v*.

W połłączeniu szeregowym (1): Ktemu będzili [*dworzanin*] chciãł áby go czczono/ y miłowano: potrzebã áby thez łam czcił/ y miłowãł: thrzebã áby był vkłãdnym/ hoynym/ ludzkim/ przychylnym kãzdemu *GórnDworz M3*.

W porównaniu (1): A jako rodzicy s przyrodzenya przychylni są dzyatkam śwym/ ták pan bog ma sie ku koscyłowi śwemu. *GliczKsiąz* D3v.

Zwrot: »przychylnym uczynić« = *in partes suas pertrahere* *Modrz* [szyk zmienny] (2): Trefiło sie thák/ iż sie iey [*Kammy, żony Sinata*] rozmiłował *Sinorix* [...]: á gdy żadną miarą przyść kthemu niemogł/ áby w miłości znał ią przeciwko sobie skłonną [...]/ kazał tego *Sinata* zabić: czo kiedy sie stáło/ dopiero tym więcej vsiłowác począł [...]/ áby ią sobie vczynił przychylną *Górndworz* Y6; *ModrzBaz* 126v.

Szeregi: »przychylny i powolny« (1): A przeto też bacząc mnie być ku sobie przychilnego y powolnego/ co iefzczę małz matáctwá *Zydowfkiego* powiáday: ábyś/ będzieli tego godne/ odpowiedź ná nie o dem nie [!] vřlyśzał *CzechRozm* 121v.

[»przychylny i sprzyjazny«: *Názáiuotrz/ iż Moizefzá* nigdzie nie widziano w obozie/ wřczęła sie wielka trwogá/ y smętek/ á zwłázczá miedzy onemi którzy mu przychylniejszy/ y sprzyázniejszy byli. *BarlBaz* 405 (*Linde*).]

Przen [czemu] (1) : Bo iż oná [*dusza*] w ciele iáko w ciemniczy siedząc/ iest prawym więźniem/ á czuie być tę swoię powinność/ áby cziáło spráwowáć/ y rządziła: niemogąc w ten czas przegłędác rzeczy/ áni sámá s siebie poznác prawdy/ musí wřzythkiego z rąk od smyřłow pátrzáć/ á ták im wierzy/ przychylną iest/ y zá nimi gdzie raczá idzie *Górndworz* L12.

a. *O stosunku Boga lub bożka pogańskiego do człowieka: dobry, łaskawy, miłosierny, opiekuńczy* (7) : *RejPs* 93; ále iáko Pan dobrotliwy/ y rodzáiowi ludzkiemu záváždy przychylny/ podał nam iedną drogę/ któręy sie trzymáiąc/ y ná świećcie wporządku/ y w beřpieczeńřtwie więřszym żyć/ y po smierći wiecznégo żywotá dořtápić możem. *KochWr* 23; Nuż ty *Mufa* przypomni ślawę tego domu/ Wielz że zacność *Sápiehow* nie táyna nikomu. Ale kto tu wyliczy řtárożytność iego/ Kto wypowie y *Marlá* onym przychylnego. *SapEpit* Bv.

przychylny czego (2): *PO* tym Pan Bog gdy obaczył ich záchowanie wtym/ Wiáre boiařń chwałę y częć kniemu wřtadle świętym/ Nie przepomniał iák řtworzenia záváždy był przychylnym. *MrowPieř* A4 [*idem*] *ArtKanc* N11v.

przychylny k komu (1): á kocháycie sie niewinni/ że ták macie przychylnego páná křoby/ á zwielką poczćiwością dáwáycie wielkie dzięki świętemu máieřtatowi iego. *RejPs* 143v.

przychylen czym (1): *Rořtargniony* na wřle řtrony/ nie wiem co mam czynić [...]. Poruczam sie miłości twey/ řprawui ty drogy me/ racz mi mocą być przychylen bych niebył zwyciężon *SeklPieř* 19v.

b. *O stosunku człowieka do Boga: gorliwy, posłuszny, wierny* (4) : Wiernić twoi miły Pánie co w tobie vřáią/ Cić sie z radořcią w łáńce twey dziwnie rořkocháią/ A ty záváždy będyeř Pánie przemieřzkawał z nimi/ Gdyż ie ná wřzem iuż znařz sobie być tu przychylnymi *LubPs* B4v.

przychylny czemu (1): ále też to záię wiemy/ że ci z łáńki *Bożey* bywáią ořwieceni/ kthorzy są przychylni rořkazániu *Bożemu* *RejPos* *Wřstaw* [41³].

przychylny k komu, k czemu (2): *LubPs* bbv cf *W* *przen*; *RejPos* 205 cf *Szereg*.

Szereg: »przychylny a przykłonny« (1): Iż on [Bóg] żadnego nie chce opuścić by też nánędznieyſzego/ ktorego on obaczy być k łobie przychylnego á przykłonnego s práwego łercá łwego *RejPos* 205.

W przen (1) :

Wyrażenie: »serce przychylne« (1): Iac tákyego towarzyſtwa łobye ząwždy łfukam/ Ktore k twemu przykazányu łercá przychylne znam/ A ktorzy łie boya cyebye Pána Bogá łwego *LubPs* bbv.

c. *W stosunkach oficjalnych* (26) :

α. *W stosunkach politycznych: sprzyjający, stojący po czyjejs stronie, dający poparcie, będący czyimś stronnikiem, utrzymujący przyjazne stosunki* (19) : bedziesz tesz żadal y proszył tegoz baschi ktoricz sye bedzie sdal nam przichilnieyschi abi nas Zaleczal czesto Czessarzowy ye⁸⁰m. *LibLeg* 11/31v, 11/31v; then [papież Montanus Maria] był ząwždy przychylen łtronie Krolá Fráncufkiego/ y domu Fárnezyow. *BielKron* 234v, 123, 346; Pomiełżały łie w rodzie/ tey źiemie [litewskiej] łynowie/ Przeto v nich rozumy/ rozmáite w głowie. Rozdwoioney łą myłłi/ łtąd poddáni łtráchom/ Iedni Mołkwi przychylni/ drudzy náłzym Łáchom. *BielSat* G3v; *SkarŻyw* 574; A ná mieyłce iego Cełárzá drugiego ná zachod łłóncá łobie przychylnego [papież] obrał/ y obwołáł *NiemObr* 169, 130; *Phil* N3.

przychylny na kogo (1): Ráyce tákież Senat Rzymłki wrádzili połłác do nich połły mądre á rołtropne/ coby ná ich łtronę áni ná Pátrycyułow nie byli przychylni álbo pochlebni *BielKron* 107v.

przychylny czemu (4): Kthorzy byli temu ná odpor/ połłáli do Papieżá do Awinium s tym połelłtwem/ iż wybran ná bífkupłthwo Wrocłáwłkie Czech/ ktory przychylny ielł wierze kácerłkiey. *BielKron* 378v; (did) Al(eksander) (-) Iáko mi niemal włyłcy obiecali/ Cny Antenorze/ prołzę/ y ty łpráwie Mey bąđż przychylny^m przełiw połłom Graeckim. *KochOdpr* A4; *SkarŻyw* 354; *StryjKron* 567.

przychylny ku komu (2): Ná then czás okołó wybieránia Papieżá byłá ná troię rozność. Iedná łtroná byłá Cełárłka [...]. Druga łtroná Krolá Fráncufkiego [...]. Trzełcia łtroná byłá Fárnełiow/ łi też chłieli mieł ktorego ku łwemu domowi przychylnego *BielKron* 234, 235.

przychylny czym (1): Lecż widzę że Collátinus/ nie tylko blifkołcią krwie/ ále theż y chęcią Tárkwiniułzom ielłth przychylny. *Phil* E2.

Szereg: »przychylny a chutliwy« (1): bo Cełarz rozumiełc o łwoiey chorobie/ ná tym był/ áby zá żywothá łwego łpułcił Cełárłthwo z Rákułkiego domu themu/ ku komu byli przychylni á chutliwi Rzełźanie. *BielKron* 235.

W przen (1) :

Wyrażenie: »umysł przychylny« (1): Nawiemożnieyłzy Turecki Cełarz/ moy námiłóciwłzy pán/ odełłáł mieł z thákowym połelłtwem/ ábym iáłnołci wálzey [...] winłzował włzego łobrego [...]. Abył też iego vmyłł przychylny/ łerdeczną przyaźń/ y tudziełz chutliwą życłwiwołć/ kthorą ku wálzey iáłnołci ma/ narolłtropniey powiełłcią mą obiáwił. *BielKron* 331v.

β. *W stosunkach prawnych* (7) : Ale gđzieby nie byłó żadnego dowodu/ tedy obwiniony rychley łye może odwiełć przyłyęgą/ niź by go Powod miał pokonáć: przyczyná thego ielł/ iż Práwo przychylnieyłze ielł łtronie obwinioney/ niź powodney. *GroicPorz* aa, v4v, ll4; łęđzia [...] niech wczyni táki wyrok/ żeby łię onemu náwyłżłzemu á ze włzech náymożnieyłzemu Bogu podobáć mołł:

ni iedney ftronie niech niebędzie przychylnieyŝy [*neutri partium faveat*]/ á dla iedneyże rzeczy/ niech iednego kijem/ á drugiego słowkiem niekarze. *ModrzBaz* 87v; Niegodzi ŝię temu być iedney ftronie przychylnym/ ktory o wŝytkiey Rzeczypoŝpolitey rádži. *ModrzBaz* 97v, 87v, 90; [*GroicPorz* 136 (*Linde*); *SzczerbSpecSax* 442 (*Linde*)].

2. *Skłonnny, chętny, skory, gorliwy; deditus Vulg; affectus, appositus, inclinatus, perstudiosus, proclivis, pronus, propensus Cn [w tym: ku czemu (10)] (14)*: A wŝlakoż ty miły pánie nieprzipuŝczay tey rzeczy ku ŝrogoŝci gniewu twoiego pámiętáiąc/ [...] iŝelmy ku wyŝtępkom przychylni wŝyŝcy z Adámowego národu. *RejPs* 133v, 116; [*Ozyasz*] Miał teŝ winnice y winarze po gorach/ y ná Karmelu: bo był człowiekiem bárzo przychylnym ku ŝpráwówániu role. *Leop* 2.Par 26/10; *RejAp* 1v; Abowiem niewierni iŝ ŝie obaczyć nie mogą/ przekaŝa im ten niedoŝtátek á tá krewkoŝć człowieczeńŝtwá náŝzego/ [...] á ruŝza káŝdego iáko wrzod/ iŝ záwŝdy przychylnieyŝy ieŝt ku złemu niŝ ku dobremu *RejPos* 51, 101; Bo pátrŝ iŝ wŝytki ŝmyŝły náŝe bárzo vniioŝe ŝá/ á bárzo ŝá ku káŝdey roŝkoŝzy s przyrodzenia przychylne. *RejZwierc* 142v, 232v.

przychylny do czego (2): *RejWiz* 141; SKirgáilo Olgerdowic [...] wiecey był przychylny do rozmnoŝenia modŝ Ruŝkich Zakonu Greckiego/ niŝ do ŝzczepienia y vgruntowánia powŝzechney wiáry Chreŝciáńŝkiej Koŝcioła Rzymŝkiego/ bo ŝię miedzy Ruŝiá zmłodu vchował. *StryjKron* 482; [IAk wiele moŝe praca Hiŝtorikow pilnych/ Y Poetow do Wierŝow z natury przychylnych/ Pokáŝuiá to iáwne piŝmá Homerowe *StryjKron*)(7)].

przychylny czemu (2): Factiosus, Ku ŝpiknieniu Zbuntowániu/ Sekcie przychilny/ Zwádlivy. *Mqcz* [114]a; ZAWŝdy krewkoŝć człowieñŝtwá [!] náŝzego ieŝt thák przychylna ŝwiátu/ iŝ záwŝdy thu z myŝlámi náŝzemi latamy/ á gdzyeŝ dáleko ŝie vnoŝimy zá pieczliwym nábywáaniem dobr tych doczeŝnych náŝzych *RejPos* 312; [Ale iáko [...] ŝwym poŝytkom tylko przychilny/ ŝam [*ksiádz*] tylko poŝywa/ ŝam to bierze *WannNow* 16; Człowiekiem był [i] grzechom przychylny *PismaPolit* 4].

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): A ŝnadz go tak iuŝ nadzieia Y dobra myŝl vniioŝla. Is czo chce miecz y zbawicz ŝię Ta mu wiara vroŝla. Czoŝ to czini ieno zły rŝád A nauky omilne. Ktore malo czo pan kazał Iedno czo ŝwiat vczy przychylne. *RejKup* B.

W połączeniu szeregowym (1): ácz páná ŝwego przyrodzonego [...] mamy thák dobrego/ thák ŝlawnego/ á y wŝyŝcy to znamy iŝ ku wŝzemu dobremu páñŝtwá ŝwego bácznego/ pilnego/ y przychylnego. *RejZwierc* 119.

Przysłowie: Bo iáko dawno ŝyŝyŝyŝ/ náturá káŝdego/ Záwŝdy ieŝt przychylnieyŝa do wŝytkiego złego. *RejWiz* 141.

[*W przen*:

Wyrazenie: »przychylna myŝl«: Habebam animum amori deditum. Przychilnam [*lege*: przychylná] miał myŝl ku miłoŝci. *TerentMatKę* P3.]

3. *W tłumaczeniu łaciny biblijnej (1)*: iŝ gdy mię ŝpytał Pan Bog/ widzisz co Ieremia? Rzekłem/ widzę kogoŝ ŝtoiąc z miotłá przychylná pilnie [*Virgam vigilantem; Vulg Ier* 1/11; Rozgę czuiáć *Leop*, Láŝkę czuiáć *WujBib*, gałázkę drzewa „czuwájácego” *Biblia Tysiáclecia*]. *BielKron* 94.

*** [*Bez wystarczájácego kontekstu*: *Proclivis, geneiget/ leicht. P. pochilony/ przychilny/ łatwy. Volck* 118.]

Synonimy: **1.** przyjazny, przykłonny, sprzyjazny, uprzejmy, życzliwy; **a.** dobry, łaskawy, miłosierny; **b.** gorliwy, posłuszny, powolny, wierny; **c.** chutny, sprzyjający; **2.** chętny, chutliwy, gorliwy, gotowy, ochoczy, ochotny, pilny, skłonny, skory, skwapliwy, skwapny.

Cf [**NIEPRZYCHYLNÝ**]

AĆ